

TIDSKRIFT FÖR POLITISK FILOSOFI
NR 3 2008 | ÅRGÅNG 12

Bokförlaget THALES

SVAR TILL HULTIN ROSENBERG

Mikael Persson

I EN TIDIGARE artikel i denna tidskrift pekade jag på ett antal problematiska konsekvenser av att tillämpa den så kallade påverkansprincipen som en lösning på demokratins avgränsningsproblem (Persson 2008). Jag argumenterade i huvudsak för att påverkansprincipen är inkompatibel med representativ partidemokrati och idén om politisk jämlikhet. Dessutom pekade jag på problemet med att finna en definition av relevant påverkan som är kompatibel med en rimlig uppfattning angående demokratins räckvidd och funktions sätt.

Min kritik av påverkansprincipen har föranlett Jonas Hultin Rosenberg till en replik. Hultin Rosenberg menar att min kritik av påverkansprincipen är missriktad och att jag »på samma gång i ett avseende vidgar och i ett avseende krymper demokratins avgränsningsproblem» (Hultin Rosenberg 2008, s. 59). Vad det gäller det förstnämnda problemet menar Hultin Rosenberg att jag förbiser en central distinktion mellan å ena sidan vilka som bör inkluderas i demos och å andra sidan vilka beslut som bör vara föremål för politiskt beslutsfattande. Vad det gäller det senare problemet menar Hultin Rosenberg att jag »krymper avgränsningsproblemet till att endast handla om hur vi givet en redan existerande sammanslutning och givet redan existerande frågor i förväg (före ett beslut) bör avgränsa medlemskapet» (Hultin Rosenberg 2008 s. 59) Jag kommer här att bemöta dessa invändningar och klargöra mina resonemang i dessa frågor. Låt mig först diskutera distinktionen

mellan å ena sidan vilka som bör inkluderas i demos (låt oss kalla detta *fråga A*) och å andra sidan vilka frågor som bör vara föremål för politiska beslut (låt oss kalla detta *fråga B*). Hultin Rosenberg menar att dessa båda frågor bör hållas åtskilda. Jag har argumenterat för den motsatta ståndpunkten – givet att vi utgår ifrån påverkansprincipen är det inte möjligt att separera dessa frågor. För att på basis av påverkansprincipen kunna avgöra vilka som bör inkluderas i demos krävs en definition av »relevant påverkan». När påverkansprincipen tillämpas som en lösning på *fråga A* kommer definitionen av relevant påverkan att ha implikationer för *fråga B*. Ett av skälen till detta är att vissa frågor helt kommer att exkluderas från politiskt beslutsfattande på grund av att de inte lever upp till kraven på relevant påverkan. Vad som räknas som relevant påverkan då påverkansprincipen tillämpas har alltså betydelsefulla konsekvenser; beroende på vilken definition av »relevant påverkan» som vi utgår ifrån kommer olika beslut att falla utanför ramarna för vilka beslut som ska vara föremål för politiskt beslutsfattande. I Johan Karlssons avhandling återfinns en detaljerad diskussion angående påverkansprincipen och vad det innebär att vara relevant påverkad. Förutom att vissa frågor kommer att utgöra för svag påverkan och därför exkluderas på basis av påverkansprincipen påpekar även Karlsson att olika individer kommer att inkluderas i beslutsfattandet beroende på definitionen av »relevant påverkan». Som Karlsson uttrycker det: »different people will count as affected by the same decision depending on which theory of affectedness we choose» (Karlsson, 2008 s. 50).

Dessa implikationer av påverkansprincipen gör det svårt att separera fråga A och B. Beroende på vilken definition av ›relevant påverkan› vi utgår ifrån kommer vissa typer av frågor att exkluderas från det politiska beslutsfattandet och andra att inkluderas redan då vi hanterar *fråga A*. Med andra ord: då påverkansprincipen tillämpas på frågan *vilka som bör inkluderas* i demos (*fråga A*) kommer definitionen av ›relevant påverkan› kopplad till påverkansprincipen att avgöra vilka frågor som kan komma att bli föremål för politiska beslut (*fråga B*). Anta att vi tillämpar en snäv definition av vad det innebär att vara relevant påverkad i den mån att en individ bör inkluderas i demos, exempelvis att individers grundläggande intressen måste påverkas av beslutet i fråga (låt oss kalla dessa frågor för kategori X). I och med att politiska frågor som inte berör individers grundläggande intressen (låt oss kalla dessa frågor för kategori Y) inte utgör den typ av påverkan som krävs för att inkluderas i demos har vi därmed redan när *fråga A* besvarats exkluderat ett antal frågor av kategori Y från den politiska agendan. Hultin Rosenberg menar att: »I en demokrati, givet kravet på folkets slutliga kontroll över dagordningen, bör rimligen inga begränsningar sättas vad gäller det senare [vilka beslut som får fattas av den avgränsade enheten] och inga sådana begränsningar följer heller av påverkansprincipen som princip för medlemskapsavgränsning» (Hultin Rosenberg 2008 s. 57). Resonemanget förefaller orimligt, ty om definitionen av ›relevant påverkan› är av det slag att frågor av *kategori Y* exkluderas från politiskt beslutsfattande efter att *fråga A* besvarats är det minst sagt märkligt om demos därefter ges möjlighet att åter inkludera frågor av *kategori Y*. Redan då påverkansprincipen tillämpades angående *fråga A* – vilka som bör inkluderas i demos – exkluderas ju vissa frågor från att behandlas i det demokratiska beslutsfat-

tandet i och med att de inte lever upp till kraven på relevant påverkan.

Enligt påverkansprincipen bör demos utgöras av de som är påverkade av de aktuella politiska besluten. Om det inte ska finnas några begränsningar kring vilka beslut som får fattas demokratiskt, utan demos istället kan fatta beslut i vilka frågor de själva vill tycks de onödigt att överhuvudtaget specificera att de individer som inkluderas måste vara påverkade av beslutet i fråga. Så som jag ser det går det inte här att separera frågan om vilka som bör inkluderas och frågan om vilka beslut som bör fattas demokratiskt, givet att vi utgår från påverkansprincipen. Hultin Rosenbergs förslag till distinktion tycks svår att upphålla: först bör demos formeras på så vis att *endast de påverkade* av en särskild fråga inkluderas i beslutsfattandet, därefter ges dessa individer obegränsade möjligheter att utöva inflytande över vilka frågor de vill (utan att några krav på att individerna ifråga bör vara påverkade av de aktuella frågorna specificerats). I och med att påverkansprincipen uttalar sig om relevant påverkan berör den inte bara vilka individer som bör inkluderas utan även vilken typ av beslut som kan komma ifråga för politiskt beslutsfattande.

Hultin Rosenberg menar också att jag på ett olyckligt sätt vidgar demokratins avgränsningsproblem på så vis att jag »krymper avgränsningsproblemet till att endast handla om hur vi givet en redan existerande sammanslutning och givet redan existerande frågor i förväg (före ett beslut) bör avgränsa medlemskapet» (Hultin Rosenberg 2008 s. 59). Jag har inte haft för avsikt att använda påverkanprincipen som, vad Hultin Rosenberg kallar, »en utvärderande princip». Istället har mitt fokus varit att peka på ett antal problematiska konsekvenser av påverkansprincipens tillämpning. Dessvärre kan jag inte se hur påverkansprincipen skulle kunna tillämpas »utan redan existerande frågor

i förväg», ty det måste väl finnas en politisk fråga att utgå ifrån, för att därefter definiera vilka som är påverkade? Därpå kan, i enlighet med påverkansprincipen, en demokratisk enhet konstitueras av de påverkade av frågan. Att flera av de avgränsningsprinciper som förekommer i litteraturen om avgränsningsproblemet förutsätter att det redan finns en samanslutning har påpekats många gånger tidigare och tycks vara en ofrånkomlig begränsning i demokratiteori. Mest berömt i detta sammanhang är naturligtvis Whelans paradox: »The deeper problem is that before a democratic decision could be made on a particular issue (by those affected), a prior decision would have to be made, in each case, as to *who* is affected and therefore entitled to vote on the substantive issue» (Whelan 1983, s. 19). Eller som Karlsson sammanfattar diskussionen kring demokratins avgränsningsproblem: »the problem is unsolvable in principle, which means that democracy simply cannot lift itself by the hair and provide its own justification» (Karlsson 2008, s. 88).

För att sammanfatta: vad det gäller kritiken om att jag vidgat demokratins avgränsningsproblem vill jag påpeka att mitt syfte var att peka på några centrala problem givet att påverkansprincipen tillämpades. Det finns naturligtvis andra aspekter och problem med påverkansprincipen än de som jag tagit upp, en diskussion av dessa är givetvis betydelsefull. För det andra, vad det gäller kritiken om att jag vidgat demokratins avgränsningsproblem på ett olämpligt menar jag att detta beror på att påverkansprincipens tillämpning på frågan angående vilka som bör inkluderas i demos har implikationer på frågan om vilka beslut som bör vara föremål för demokratiskt beslutsfattande.

Mikael Persson är doktorand i statvetenskap vid Göteborgs universitet.

Referenser

- HULTIN ROSENBERG, JONAS, (2008), »Demokratins avgränsningsproblem och påverkansprinciperna: Replik till Mikael Persson» *Tidskrift för politisk filosofi*, nr 3, 2008.
- KARLSSON, JOHAN, (2008), *Democrats without borders? A critique of transnational democracy*, Statsvetenskapliga institutionen, Göteborg.
- PERSSON, MIKAEL, (2008), »Demokratins avgränsningsproblem och påverkansprincipen», *Tidskrift för politisk filosofi*, nr 1, 2008.
- WHELAN, FREDERICK G. (1983), »Prologue: Democratic Theory and the Boundary Problem», i J. R. Pennock och J. W. Chapman (red.), *Liberal Democracy*, New York och London: New York University Press.

→